

MOJ AL-MAGRIB

„Pisati o“ znači, za mene „otići iz“.
T. Kermauner „Srce na vetru“

Bio je trinaesti maj, Učiteljičin rođendan, jutarnje nebo zakrčeno krdom kišnih oblaka, aerodrom. Imao sam jednu polupraznu torbu, već je predata, ranac na leđima i pasoš u džepu. Pušio sam pred zgradom ne sluteći kakva me dva dana i dve noći čekaju. Ovog puta idem sam, određište je Maroko, grad Užda. Ne tako davno putovao sam sa Petrom iz Biroa za međunarodnu saradnju, za Pariz, nije isto kad ideš sam ili sa njim, sraslim za ajfon, informisanim, opreznim ali ipak ushićenim. Na fakultetu su mi izdali nalog za službeno putovanje (na ćirilici, ali, ipak je tu, da dodatno zbuni koga je potrebno), Kristina mi je snogu prevela sadržaj konferencije na koju idem „Multilingvalni teatar – prevođenje i lingvistička i kulturna razmena“, Univerzitet Mohamed Prvi. Jutarnji za Pariz krcat je putnicima koji sa Šarla de Gola idu na sve strane i pred samo ukrcavanje devojka koja radi na proveri karata pita me za krajnje određište. Maroko. Imate vizu? Ne, ali, tamo će to srediti, rekoh spremno, ali ne bez iznenađenja da me to pita. Muvao sam se u čekaonici. Nekome su ispala Sveta Trojica, jedna od onih ikonica na kartonu koje se nalaze između stranica dnevnih listova, podigao sam je, ova trojica su Ostroški. Neka ih, niko se ne osvrće, povorka je već krenula u letelicu i ja ih stavljam u svoj novčanik. Zar mi treba viza za Maroko? Oh, samo nek se leti, jutro je tek, pišaću o tome Petru kad sletim u Pariz. Sendvič sa junetinom, Alpi, dremam, maštam o severoistočnom Maroku. Slećemo, tek je pola deset, a avion za Kazablanku poleće u deset do šest po podne. Šarlić de Golić, mili aerodrom sa dva kružna terminala koje povezuje vozić od milja zvani „šatl“. Prvo se nacrtam ispred Terminala 2, pušim, zveram, vrebam priliku da se prebacim do Terminala 1. Šatl nas vozi nežno, mene i buljuk doteranih devojaka iz personala neke azijske avio-kompanije. Silazim, tu sam, ima interneta, izlazi su blizu, gungula. Rojal Er Marok, evo ga. Sad samo još dočekati taj čas, još sedam sati, nema frke. Sedam i pišem mejl organizatorima, pre svega francuskoj vezi zbog koje smo i postali deo ovog projekta, pominjem da nemam vizu, neka mi se pošalje što više podataka, imena, adresa smeštaja, telefona. Petru pišem kratku poruku o nemanju vize, samo da zna. Izlazim da pušim. Telefon zvoni, on je. Slušaj, postoji mogućnost da te neće pustiti u avion za Kazablanku, ne mogu da verujem da to nismo proverili, iz agencije koja prodaje avio-karte nismo dobili tu napomenu, ali, proverio sam na sajtu ministarstva, da, potrebna je viza. Ništa, ja ću pokušati, kažem, ne pada mi na pamet da odustanem, možda uspeš da kupim taj pečat kad stignem tamo. Užas, molim te ostani pribran, ja ću mejlom zamoliti organizatore da pošalju dopis pograničnoj policiji tako da ga oni već imaju kad ti sletiš. Stižu i mejlovi, svi su pozitivni, svi se nadaju. Meni je samo važno da idem, da odlazim i vraćam se, sam, nikog da bih ga smirivao oko mene nema i to je najslobodniji osećaj. Posežem

za rancem. U njemu je sveska sa beleškama vezanim za projekat, nekoliko kesica ruskih krepera sa kimom, cigarete, tablet, punjači, opet cigarete i knjiga. Majka je jedva dozvolila da je ponesem, podsećanja radi meni je četrdeset šest godina, otac je šetao i kopao po tezgi prodavca antikvarnih knjiga, Turgenjev *Hamlet Ščigrovskog sreza i Stepski kralj Lir*, te stare knjige pune su prašine koja može da izazove alergiju, Mila, obraćajući se mojoj supruzi, molim te, reci mu da ne nosi to, a i ti, ocu, ne mogu da shvatim da se nikad nećeš smiriti, zašto kupuješ te stare knjige?! Otac se smeši jer zna da neću odbiti, naročito jer je iza korica, na prvoj strani posveta, na ruskom, dabome: „Ljubim ćebja, sinok“, u potpisu „Aćec“ i datum. Evo, sad zbilja imam vremena da je otvorim i čitam. Zanosan je Turgenjev, atmosfera luđa nego što se može zamisliti, junak odlazi u posetu imanju „bogatog plemića i lovca Aleksandra Mihajliča G.....“ Dom bogatog plemića pun je ljubitelja preferansa, zakletih neženja, svi u frakovima (kako Turgenjev i preporučuje „i nikome ne bih savetovao da bez njega ma kuda krene, čak ni u lov...“). Ako stignem, tamo će se diskutovati o *Planinskom jeziku* Harolda Pintera – uz želju da joj čestitam rođendan, to je bio drugi razlog zašto sam zvao Učiteljicu. Maj 13. nije tek neki tamo datum, zaboga, do tog dana se ima zaključiti brak između Margarete i Henrija Šestog (čime je sve Safok morao da se bavi?!), ali i to deluje lakše od pokušaja da zapamtim Učiteljicine savete: „Pinter nije želeo da menja svet; nije nevažno kojoj kasti pripada svaki od junaka drame (setite se Ozborna!), ne zaboravite da postoji tišina i „tišina“, ova druga u obliku bujica reči koje prikrivaju suštinu, ne govore ništa...“ Samo sam hteo da se uputim, da osvanem u tom Maroku, prvo je sve bilo planirano za novembar prošle godine, ali se izjalovilo jer je škola u Nadoru otkazala susret, no sad idem, s vizom ili bez, bordnigtajm 16.20. Ima vremena za slike koje se vraćaju, pre samo dva dana, sedim u kafću u Novom Sadu i odolevam pokušaju jednog selebitija da me ubedi da pišem komad o njegovoj supruzi „koja je stvarni uzrok svih mojih uspeha, ne biste verovali, toliko sam joj dužan“ (majku mu, kako bi se osećala ta žena da je ovaj „tip kojim upravlja džip“ tek tako uvede u pozorišnu salu, možda čak i bez upozorenja da će komad koji će upravo biti izveden biti posveta njenim pregnućima izuzetne supruge, majke i odnedavno bake, čoveče, možda bi ona, u stvari, uživala, možda bi na kraju samo bilo važno „koliko si kinte dao tom piscu da napiše OVO?“). Nisam mogao, ne pišem takve komade, nemam kad, pred Akademijom me čekaju studenti, pet ih je, ali sada troje, jedan mi pažljivo prilazi, saopštava da je koleginci posle duge i teške bolesti preminuo otac, drugi kolega je hospitalizovan (niko, ali apsolutno niko nije znao da je uzimao određene supstance na svoju ruku). I mi se penjemo do kabineta, vučemo se kao ostatak, oni ove godine samo treba da urade dramatizaciju, ili adaptaciju ako hoćete, radimo Tvena, Puškina, Tišmu, Gogolja i Kašanina, s a m o. Preskočio sam nekoliko stranica i zagledao se u naslov sledeće priče – „Faust“, zar je Turgenjev i o tome pisao? O, da, pa još i u formi pisama, čarobno. Stigoh do dela u kojem junak pominje da ga je Vera Nikolajevna Jeljcova „gledala svojim mirnim pogledom. TAKO GLEDAJU PTICE KAD SE NE BOJE“ – eto, tako je napisao. Stao sam, spustio knjigu, pomislio da je Turgenjev Bog i setio se Milinih očiju, njenog pogleda. Setio bih se nje i bez Turgenjeva, svaka stvar koja je spakovana u ogromnu torbu složena je njenom rukom, odabrana i spakovana, opeglana, objašnjena. Ona nije samo supruga, ona je biće kojem samo treba da saopštiš gde ideš i na koliko i u predsooblju će se pred put naći torba koju ne moraš da otvaraš i proveravaš. Šta mogu da joj kupim u Maroku? Sve ću joj kupiti, dabome, njoj i

sestri čiji se skladni život sa supružnikom i mačkom uvek nepotrebno remeti kad mi treba samo jedno noćenje u Beogradu. Izlazim da pušim i vraćam se, svaki put vučem sve sa sobom i naravno da ću biti primećen, tako je i sada dok ispred mene maše tip sa mobilnim telefonom u ruci. Na ekranu je uslikana avionska karta i on govori da mora za Madrid, pitam ga odakle je, iz Grčke, Albanac, šta si ti, Srbin, treba mu 30 evra, zašto i kako da postupim, časkamo malo, on se još uvek nada, ima i čemu, pričamo o Grčkoj kao destinaciji za odmor i ja mu konačno dajem 20 evra uz pretpostavku da je Madrid sigurno lep, čak i kažem to, da li imam još deset, imam ali ne dam, obojica smo razumeli o čemu se radi i on odlazi. Sat vremena kasnije prišao mi je jedan Azijat, isti ekran, druga destinacija, nije gubio vreme sa mnom kad je video da se ne obazirem na njegove reči, ali ipak, mislim se, sa onim prvim sam lepo popričao, mi smo njuške koje se oseće, puni saosećanja jedni za druge osim kad se ubijamo u oružanim sukobima. Vreme gmiže, ali ja ipak uspevam da dočekam čas u kojem me službenik Rojal Er Maroka časti najbezobraznijim osmehom, kao da smo sinoć zajedno zaglavili na Pigalu, pa mi on sad osmehom veli: „Nema problema, za ono sinoć niko neće saznati, transvestiti umeju da budu nežni, zar ne?“ Torba je u utrobi aviona i sad je ostalo samo da se i ja uvučem. Veliko je uzbuđenje misliti na Afriku, samo misliti, sanjarići pokraj pepeljare na aerodromu o goletima koje okružuju medine unutar čijih zidina se prostiru široke ulice i trgovi sa zakržljanim palmama na ostrvima između kolovoza. Ukravam se! Pokušavam da zaspim, nemam kad, preda mnom je Kazablanka. Hrana u avionu mami mirisima i razbija dremku. Začinjena pileтина, komadić mladog sira i obavezan čaj, vruć, jak, dobro zaslađen (i tu se setim svog druga Srpka Leštarića kojeg sam besomučno davio da mi priča o Bagdadu i čajdžinicama, oh, kako sam mu zavideo što je živio tamo!). Ipak zaspim. More smo preleteli i ono u šta pokušavam da netremice gledam preko ramena saputnika liči na nju, jeste, to je Afrika! Upinjem se i ne odustajem, iskrivljen dobacujem pogledom do talasastih ravnica koje sijaju rumenim odsjajem, sunce zalazi sa naše desne strane, naselja su još uvek mala, putevi poput šara na steni, spuštamo se. Sleteti u Kazablanku! Moj prvi strah da će se tu sve i završiti. Gotovo je, pasoš mi je prazan i sad je ostalo još samo da i oni to vide. Autobusi prilaze avionima na pisti i putnici ulaze u njih, tako se ide do terminala. Puši mi se stravično, ali to je sad nemoguće. Ulazim u zgradu, razmišljam, da li da se uputim ka izlazu, da pokušam da nađem pušačku zonu ili da se izgubim u hodnicima. Uniformisani podseća da se levo ide za unutrašnje letove, a pravo za međunarodni saobraćaj. Idem levo. Prtljag je odmah preusmeren za Nador i to je veliko olakšanje jer sad mogu brže da hodam. Grupa italijanskih turista formirala je čep u jednom od hodnika i bivajući sam na čistini uguravam se među njih. Policajac požuruje grupu, idealno, ne detaljiše s pregledima pasoša, traži samo prvu stranu, sa fotografijom. Pita me gde idem, ja vadam kartu za Nador i mašem njome. On ponavlja: „Nador, Nador“ i požuruje me, ne gleda vreme, ne pada mu na pamet da ne idem ovim što će uskoro uzleteti već tek sledećim jer ko bi se još čekirao bezmalo pet sati ranije, još jedna pobeda za mene. Konačno, spuštam se na terminal za unutrašnje letove. Nema pušačke zone. Tu je fontana koja ne radi, u staklu maketa velike džamije ili dvora marokanskih kraljeva, nisam siguran, u uglu molitveni dom, mali kafe, nekoliko pultova za službenike koji pregledaju karte. Uspeo sam! Šaljem poruku Petru da sam sleteo i da i dalje ne odustajem. Ponosan je na mene, bodri. Sedam na ivicu fontane i vadam ruske krekerere čiji je autor akademik Vladimir M. Antonov. Sve sam bliže,

radosno pomišljam. Odjednom imam vremena da se radujem činjenici da krekeri „mogu sadržati seme susama u tragovima“. Muškarci se izuvaju pred malenom džamijicom-sobičkom, imam vremena da pratim pokrete ruku koje se prekrštaju na grudima, kolena se savijaju, čučanj, naklon. U holu pretežno marokanski živalj, muškarci i žene u belim ili haljama svetlijih tonova. Čekaju se letovi za Užd, Nador, Marakeš. Prošlo je četrdesetak sati od mog poslednjeg spavanja u horizontalnom položaju, šetam, prostor nije veliki, ali prelazim ga uzduž i popreko. Vidim broj i natpis, još samo tri sata i letim za Nador. Tri Kineza nemaju problem da zaustave okruglastog šefa obezbeđenja, on ih vodi do prostorije na spratu i sad je jasno – oni traže mesto da zapale! Ne mogu, neću, ne treba mi šef obezbeđenja sada, nikakva suvišna pitanja, dobro mi je i ovako. Kad prođem kraj vrata koja vode napolje, tamo su autobusi i počinje pista, osećam topao, afrički vetar, podseća na grčki Mediteran u kasno leto, ali ovde je tek maj. Blži se vreme, poslednje uzletanje pred cilj. Devojka koja propušta putnike za Nador poziva na kontrolu karata. Boja njene kože podseća na odavno ubrane masline, ljubazna je i požuruje. Strepim da će tražiti pasoš. Ništa, slobodan sam! Vetar mi se nikad nije činio milijim, hodam ka autobusu, ulazim, hvatam se za šipku. Polazimo. Stajemo pred avion manji od onih kojim sam stigao dovede, dvomotorac sa ogromnim crnim elisama koje dobro poznaju ovo nebo. Neizbežan osećaj prisustva Egziperijevog duha, reminiscencija na pustinju koja se u noći bez zvezda bojom stapa sa nebom, beleška o tome da je jednom bio opomenut jer je nisko preleteo hangare na ovom aerodromu, leteo je iz Tuluza za Dakar. Mrak je pao, ali mesec se ne da. Pun, blistav, razoblačen. Dižemo se u visine i sad imam svu sliku predela poda mnom. To je Kazablanka u noći. Kako sam uopšte uspeo, pitam se, bez odlaska u Rikov bar, bez potrebe da stavljam sve na 22, bez papira, bez podmićivanja (u jednom trenutku pomislio sam da ću završiti poput Ugartea!). Kratko sam zadremao. Spuštali smo se u Nador. Ovde će se sve razrešiti, znao sam da izlaz može biti samo u čudu koje su domaćini mogli da prirede, da obaveste pograničnu policiju, a da ovi reše da mi progledaju kroz prste. Avionska pista bila je jedini osvetljeni komadić Nadora i ja sam sad hodao njome u razvučenoj koloni putnika. Kockasta zgrada za prijem putnika sa unutrašnjih letova nešto je udaljenija od one za međunarodne i odande je dopirala topla narandžasta svetlost kroz ulaz koji nije imao vrata. Vukao sam se, nije to bila taktika, pre bih rekao da je umor učinio svoje. Kad sam zakoračio u hol koji je podsećao na hangar preuređen u prostor za kontrolu putnika imao sam šta i da vidim. Iz te se kutije nije moglo lako pobeći. Grupa koja je ranije sletela formirala je red pred jednim od četiri improvizovana šaltera za pregled dokumenata, sasvim desno, a ovi s kojima sam ja doputovao požurivani su od strane policajaca da priđu sasvim levo. Čulo se samo „Kaza, Kaza...“ i shvatioh tad da Marokanci tako tepaju svom glavnom gradu. Ljudi svuda teže da skrate reči, ali ne i proceduru kontrole. Tek sam u redu primetio da neki vade formulare, malecne, odštampane, ali pregledne, klasičan upitnik koji treba da se ispuni. Grupica lokalnih stanovnika već je zamicala pored kutije u kojoj se tiskalo dvoje službenika u belim košuljama. Iza kutija su mahali uniformisani iz granične policije i rukama usmeravali putnike ka izlazu (malena vrata, hm, tesno, zaista malen prolaz, jedini). Dograbio sam jedan od onih papirića koje su stranci dužni da popune, izvadio svesku sa imenima, brojevima i adresama i krenuo da ispisujem sve što bi me moglo spasiti, čitko, smireno. To mi je oduzelo dragoceno vreme, zapao sam za oko, ostao jedan od poslednjih u hangaru. Konačno, predao sam pasoš kao

da je sve u najboljem redu, dečko koji je izgledao kao početnik u poslu pažljivo je listao, listao, listao. Onda mu priđe jedan od starijih, eh, da je samo do toga da ne može da je nađe! Mladić koji je likom podsećao na fudbalera Benzemu nemoćno je gledao u starijeg kolegu, tamnopuslog, hladnokrvnog ćelavca koji je u trenu shvatio o čemu se radi i uputio mi najhladnokrvniji mogući pogled. „Nema vize“, rekao je. Na njegove reči, svi se okupiše oko boksa pred kojim sam stajao, jasno, bio sam poslednji u hangaru, ono što se čeka, slučaj koji će potrajati, zabava za čitavu noćnu smenu. Vadio sam odštampani program konferencije, listao, pronašao svoje ime i pokazivao, usput pominjao Uždu, prevoz, sobu u hotelu, Mohameda Prvog. Uskoro su prešli u formaciju 2 + 2 (ostao je samo jedan od onih u belim košuljama sa izvezenim grbom avio-kompanije, dvojica policajaca u plavim uniformama i sa kačketima i jedan koji mi se činio vanredno nepotkupljivim – imao je policijsku uniformu, na glavi šapku, a preko uniforme reflektujući prsluk). „Srbija, pasoš, ovo je sve u redu, ali viza...“, razumevao sam krnji engleski kojim su mi izlazili u susret, ali i to je bilo velikodušno uzimajući u obzir da sam na arapsko-francuskom govornom području. Onaj sa šapkom, likom blizanac indijskog filmskog režisera Satjadžita Raja pomenu u jednom trenutku „Srbiju“ i razmeni značajan pogled sa službenikom avio-kompanije. Pa, da, to je ta stvar s nama. Asociramo na kriminal. Posle onakvog Satjadžitovog pogleda malo sam čemu imao da se nadam. Zgrabiše mi pasoš i ja ostadoh sa krupnim policajcem dečačkog lika koji mi rukom dade znak da mogu da uđem u sporednu prostoriju iznad koje je stajala tabla POLICE. Zakoračio sam u praznu sobu, golih zidova, u uglu beše samo jedna crna stolica sa naslonom, a na plafonu bela, šljašteća neonka. Pokazao mi je na stolicu i klimnuo glavom. Seo sam i nasmešio mu se umorno na šta je on podigao obrve kao da veli „Tako je, šta ćeš“ i kad sam izvadio cigarete, konačno, posle sedam sati apstinencije, i njemu je laknulo što može da mi saopšti barem jednu dobru vest – PUŠENJE DOZVOLJENO! Stajao je neko vreme tu, procenio me, a onda ušao u zamračenu sobu pored i doneo još jednu stolicu. Rukom mi je pokazao da ih sastavim i legnem. Za početak, samo sam podigao noge i udisao dim cigarete sa velikim zadovoljstvom. Okrenuo se i izašao. Iz hangara se začuo čudan zvuk, a za njim i ženski glas. Zvuk je dopirao od udarca vode po glatkom podu. Čistačica je brisala hangar. Rukom je izbacivala po malo vode iz kofe, a onda grabila drvenu alatku na koju je zamotavala krparu. Isti sam postupak primetio i kod čistačica šalter sale na autobuskoj stanici u svom rodnom gradu. Videla me je i sad su ona i stražar ćaskali o mom slučaju. Telefon se oglašavao. Petar je pisao da su oni ispred aerodroma, da ih ne puštaju da me vide, da su mi ostavili svetlo u sobi hotela, da pregovaraju. Tračak nade tinjao je i u meni. Momčina se ubrzo vratila, krenula nešto da me ispituje na francuskom, razumeo sam „duman“, „duman“, a onda me pozvao rukom da pođem za njim. Izveo me u hangar, dopratio do Satjadžita koji je stajao oslonjen na pult i prepustio me njegovom surovom pogledu. Onda je i ovaj pitao za „duman“, razumeh konačno da je u pitanju „zahtev“ i pitanje „Zašto ga nisam podneo u Srbiji?“, ne znam, nisam znao, to je što je. Satjadžit se okrenuo i pošao iz hangara, a moj stražar je još jednom sažaljivo slegnuo ramenima i vratio me tamo gde su mu rekli da me drži. Kad sam ponovo posegnuo za cigaretama ponudio sam i njega. Uzeo je i pripalili smo. Načas je opet zašao u mračnu sobu i kad je upalio svetlo mogao sam da vidim uramljenu fotografiju na zidu. Bio je to marokanski kralj, otac trenutnog imperatora. Sedeo je na nečemu što bi mogao biti tron, a možda i velika pletena fotelja sa visokim

naslonom i smešio se toplo, ljudski. Na sebi je imao evropsko odelo. Taman kad zažalih što sa svojim tamničarem ne mogu da započnem priču o tome kakav je njegov stav prema verovanju da su marokanski vladari potekli od Prorokove loze eto ti njega sa izenađujućom ponudom. Šta drugo nego njegova užina. Pružio mi je malo pakovanje keksa i čašicu u kojoj bi mogao biti jogurt. Iz njegovog zamaha prstima između kojih je dogorevala cigareta shvatih da je bilo dosta pušenja i da je vreme da jedem. Izvadio sam kesicu ruskih krepera da mu pokažem da se brinem o sebi, ali to ga nije uverilo. Opet je nestao. Na žutom pakovanju biskvita pisalo je *bimo GOLDEN biscuit avec l'arome d'orange*. Sklonio sam ga u ranac, može da zatreba. Plastična čašica slatkog jogurta odozgo je imala etiketu sa ilustracijom lava, kao iz nekog crtaća, i natpisom „El Mufid“. Ponovo sam zapalio cigaretu, spolja se čulo vozilo koje staje, otvaranje vrata, razgovor. Samo što sam utonuo u snoviđenje kojim se klatio tramvaj i u njemu mladi Vova Antonov, budući akademik Rusije, oborene glave on iza zatvorenih kapaka vidi strukturu krepera čije mu se postojanje čini mogućim i mrmlja KAKO SE NISAM SETIO DA U TO SRANJE GURNEM KIM! Rerna se u magnovenju otvarala, taman je sve zamirisalo na sveže pečeno pecivo kad eto ti El Mufida! Krstio sam ga po jogurtu bez trunke ideje šta bi to ime moglo da znači na arapskom, ali sa radošću da ću to svakako proveriti kad se izbacim odavde. „A doman, Kaza...“, reče moj stražar. Tako dakle, šta da se radi, to bi bilo to, daleko sam i dogurao. Jedna kratka poruka Petru. Vozač koji je iz Užde došao po mene može sad mirno da se vrati u svoj krevet. Pucketanje neonke, tišina duboke noći, još jedan El Mufidov sažaljiv pogled. Okreće se i izlazi. Dremam na stolicama. Pa, da, to je nedopustivo, neko će u Kazi biti opomenut zbog ovog propusta, neko će tu, u malenom Nadoru, možda biti unapređen, sigurno ne moj El Mufid, možda Satjadžit, ne, neko od ovih u civilnom odelu, šef, zamenik šefa, svakako jedan od onih koji će posle pričati: „...Sećate se kad su nam poslali onog sa srpskim pasošem, onim što se nekako provukao kroz Kazu i sleteo ovde, to su mogli samo Francuzi, nema ko drugi, a sve nevest, nekakav teatar pominje, konferenciju, univerzitet, a tamo svi neredi počinju!“ Ne bi me čudilo da se u dokonim noćnim dežurstvima pomenem kao smicalica „separatista iz POLISARIO-a“, ti su „spremni na sve“, kao mauritanijski špijun, izviđač srpskih narkomafijskih klanova, ruski špijun „našli smo mu one krekere, sećate se?“ Iz dremke me prenu mjaukanje. Dolazilo je iz praznog hangara, sve bliže i bliže. Mršava, šarena mačka, bezbrižno je ušetala u moju голу sobu, onjušila me i nastavila pravo u kancelariju sa imperatorovim portretom. Četiristo milimetara širine u ramenima, dužina devetsto pedeset, motalo mi se po glavi, pred put sam uzeo metar, izmerio jednu od Milinih haljina, može da zatreba. Eto ga opet. „L'šat“, rekoh, s ono malo francuskog u mozgu, a El Mufid se zaustavi u mestu i zapanjeno me pogleda, „l'animal“ dodah brzo setivši se da isto ime važi i za ženski polni organ. Laknulo mu kad je shvatio da mu pokazujem u pravcu otvorene kancelarije. „Ui, dormir“, reče El Mufid i nasmeši se. Onda me je opet ostavio i izašao. Napolju je svitalo. Ni toliko nisam uspeo da vidim. Prozora nigde, osim u hangaru, visoko, pod samim krovom. Onda je došao jedan od onih u odelu. Doneo papir. Ušli smo u kancelariju, predočen mi je sadržaj dokumenta, razlog zbog kojeg ću biti deportovan, tu da se potpišem. Nekakav „Član br. 4 iz Dahira od 16. Ramadana 1424.“ rešavao je sve nedoumice oko toga kako se može putovati u Maroko i šta su putnici dužni da od dokumenata imaju prilikom ulaska u zemlju. U zagradi je stajao i datum „11. novembar 2003“, dakle, računao sam, čekaj, onda

je sad 1438. godina po islamskom kalendaru. Potpisao. Otpratili me do aviona. Posada gleda u čudu, ovog su sinoć dovezli. Da, u Kazu s njim. Pasoš u kovrti, predat kapetanu letelice. Sunčano, blag vetrić, iza ograde brežuljci, iza brežuljaka more, sa druge strane, daleko, ali ipak postoji, pustinja. Možda još ima onih Mavara u njoj o kojima je pisao De Sent-Egziperi, onih koji ne brane svoju slobodu u pustinji „jer je čovek u pustinji uvek slobodan“. Uspem da zadremam i tako sve do Kaze. Preuzimaju me lokalni policajci. Sprovode do zabačenog dela međunarodnog terminala gde mi je opet dozvoljeno da pušim. Međunarodni je uglancan, stranci tutnjaju u svim smerovima. Stražar kojeg sam ovde dobio brine o mom zdravlju, kaže: „No smok tu mač, ju brok motor“ i pokazuje rukom ispod struka. Donosi mi sendvič sa najukusnijom piletinom i flašicu kole. „Ju ar gud men“, tvrdi. Blizu sam šezdesetom satu nespavanja. Posle četiri sata vegetiranja u Kazi smeštaju me u letelicu za Pariz, pre svih, uz dirljiv pozdrav kapetana letelice i poruku mog stražara: „Ju go bek, tejk viza, kom bek tu Maroko.“ Tu se trgnem, nisam često čuo to ime, uglavnom kažu „Al-Magrib“ kad pričaju o svojoj zemlji, toliko sam shvatio. Polećemo, let krcat, pored mene krupan tip koji ne prestaje da kija sve do Šarla de Gola, levo Biskajski zaliv, ispred govedina, mladi sir, crni čaj, jak, zaslađen. Na izlasku iz aviona nestrpljiv sam da se konačno dočepam svog pasoša, ali ne, kapetan pokazuje rukom ka tunelu, na izlazu dva francuska specijalca, pasoš predaje njima, ja ih sledim, sedim u policijskoj stanici na aerodromu, pored mene izazovna brineta koja govori s jakim portugalskim naglaskom, desno neka dečica s gomilom malih torbi pred sobom, za dva minuta me puštaju na slobodu s pasošem u ruci. Zovem Petra. Hoću kući. Karta će biti sređena. Šta ćeš do ujutro, idi u neki hostel u blizini. Neka, kunjaću na De Golu. Terminal se prazni. Noć i hladan vetar. Neki klinici spavaju na kanuima zapakovanim u cerade. Prošao je i sedamdeseti sat. Moram na Terminal 1. Prvi sam i jedini putnik u prvom jutarnjem šatlu. Na „kecu“ beskućnici spavaju na spojenim sedištima, ljudi strašno smrde, svi, posebnim, jedinstvenim ljudskim isparenjima. Sićušne osvežavajuće pastile, proizvedene u Tuluzu, za Milu. Beograd. Autobus. Petar piše još jednu poruku, pita da li može da legne sad, možeš, šest aviona, dva kontinenta i osamdeset sati kasnije – rodni grad. Mila na vratima. Veš u mašinu. Ja u krevet. Budim se posle šesnaest sati. Veš je na štriku. Mila se sprema za posao. Proveri mi, kažem, na Guglu prevod ovoga s francuskog *des info sur cette personnes* – „bez informacija o ovoj osobi“. Smejem se, kakav propust?! Mogu da zamislim šta su pomislili kad su još i to pročitali. Gde su pročitali? Pored mog imena, u materijalu za konferenciju. Ukucaj „El Mufid“, vidi šta će izbaciti. „Snalažljiv, sposoban, pažljiv, plemenit“, zavisio od konteksta. Kakve su ti bombonice iz Tuluza? Super su! Francuzi su ti pisali na mejl, da se ne nerviraš, kažu, biće još tih susreta u Maroku, možda ćeš opet ići. To prvo i poslednje jutro u Nadoru, lagan vetar, blaga toplina sunčevih zraka, okrenuo sam se još jednom i mahnuo mu iako su me već požurivali da krenem ka avionu, odmicao je jer otkad me je predao policajcima u civilu više nije imao šta tu da traži, već je bio sasvim blizu starog dobrog hangara u kojem je mačka još uvek spavala. Nije uobičajeno da stražari uzvraćaju pozdrav, pomislio sam, a onda je ipak izvadio ruku iz džepa i raširio dlan u visini pojasa.